

weekend

“Wie als ouder denkt dat de wereld gevaarlijk is, is geneigd tot overbeschermen”

INTERVIEW MAARTEN VANSTEENKISTE, STIJN VAN PETEGEM Geen smartphone op school, geen vapes, niet omringd zijn door volwassenen die roken. Plaatsen we kinderen en jongeren niet steeds meer onder een glazen stolp, weg van alle schadelijke factoren? De ontwikkelingspsycholoog reageert: “Moeten we kinderen dan zeggen: zoek het zelf maar uit met die telefoon?”

Stijn Van Petegem: “Gewoon op straat spelen zoals vroeger? Maar de straat van vandaag is gewoon niet meer de straat van vroeger.” © Fred Debrock

“Hey zeg, wij moesten het allemaal zelf uitvoeren. Roken tot we er misselijk van werden of tot we het verslavende effect aan den lijve ondervonden. En ach, we zaten in de auto met rokende ouders. We zijn er toch ook groot mee geworden.” Je hoort het ze zo zeggen, zij die wat meer jaren op de teller hebben. Hekelend. Of we onze kinderen niet overbeschermen, is de ondertoon. Met dat smartphoneverbod op school, het weggeven van rokende volwassenen in hun perimeteer of het verbod om sigaretten en vapes te kopen. Wat met de kinderlijke autonomie, het leren door scha en schande? En wat te denken van de vaststelling dat kinderen steeds jonger bij de psycholoog

zitten? Plaatsen we kinderen en jongeren niet steeds meer onder een glazen stolp?

Het is een pragmatische en tegelijk een filosofische vraag. We leggen ze apart voor aan ontwikkelingspsychologen Maarten Vansteenkiste (UGent) en Stijn Van Petegem (ULB) die specifiek onderzoek doet naar overbescherming. “Een pertinente vraag. Maar ook een beladen vraag. Maar ook de eerste. “En het antwoord is per definitie genuanceerd”, aldus de tweede.

Eerst naar het begin. Waarover hebben we het wanneer over overbescherming praten?
Van Petegem: “Kort gezegd: over een mate van bescherming die

niet aangepast is aan het ontwikkelingsniveau van het kind. Je vijfjarig kind ’s avonds niet alleen de straat op laten gaan, is gepast beschermingsgedrag. Bij een jongere van achttien is het ongepast. We weten dat overbescherming een risicofactor is voor de optimale ontwikkeling van kinderen omdat ze daardoor minder leren problemen op te lossen en minder goed leren om te gaan met emoties, zoals angst. Maar de finger leggen op wat nu precies overbescherming is, is niet simpel. Het is een samenspel van elementen, zoals kind-factoren (wat voor temperament heeft je kind, is het rustig of energiek?) en context-factoren (in wat voor buurt groeit het op?). Wanneer iets overbescherm-

mend wordt, is natuurlijk voer voor discussie.”

De stijl van opvoeding speelt toch ook?

Vansteenkiste: “Wat in elk geval duidelijk is, is dat we vandaag als maatschappij een warmere manier van opvoeden kennen dan een paar generaties geleden. We willen niet meer op een bruto, manipulatieve manier met kinderen omgaan, we weten intussen dat zo’n strakke opvoedingsstijl een negatief effect heeft. Tegelijk staan ouders vandaag meer open voor het perspectief van hun kinderen, die hun boosheid bijvoorbeeld meer mogen tonen. Of in het hog van zo’n warmere opvoedingsstijl ouders ook meer over-

beschermend zijn geworden, is wetenschappelijk niet helder.”

We weten intussen veel meer over de schadelijke invloed van roken of smartphones. Je kunt moeilijk van elke generatie vragen om dat opnieuw aan den lijve te ontdekken.

Vansteenkiste: “Waarom zou je als maatschappij blind blijven voor dat soort kennis? Als we collectief begrijpen dat we er maatschappelijk voordeel uit halen door minder ouders te zien roken aan een voetbalveld, is dat toch alleen maar positief? Of als wij als volwassenen al zelf merken hoe lastig het is om van die smartphone af te blijven en zien hoe dat het sociaal contact bemoeilijkt, moeten we toch het zelf maar uit de telefoon? Neen, toch? Een gedeeltelijke inperking van het smartphonegebruik op school lijkt mij dan een goede zaak. Tegelijk zullen we als samenleving jongeren moeten leren hoe ze op een gezonde manier hun smartphone kunnen gebruiken.”

Van Petegem: “Dat er regels komen voor roken of smartphonegebruik, zaken waarvan men vroeger de kwalijke effecten niet kende, is toch gewoon een teken van voortschrijdend inzicht? Het lijkt me dan ook de taak van de overheid om op die vlakken wetgeving op te treden. Kinderen van twaalf jaar mogen ook geen alcohol drinken, omdat we weten dat dat niet goed is voor hun ontwikkeling. Dat zo’n verbod vrijheidsberokkend is of ondermijntend zou zijn voor de autonomie van kinderen, lijkt me een beetje gek.”

Vansteenkiste: “Om te vermijden dat zo’n verbod overkomt als een beknotting van de vrijheid of betutteling is het cruciaal het goed te duiden. Uit onderzoek blijkt dat als kinderen een verbod krijgen krijgen en zich er kunnen achter scharen. Op die manier komt wat misschien betutteling kan lijken erop in een uiting van een waardedreven samenleving.”

Van Petegem: Zo’n kader kan voor ouders bovendien niet meer vrijheid creëren om hun kind op een gezonde manier op te voeden. Als je kind naar een school gaat

waar smartphonegebruik ingeperkt wordt, word je als ouder geruggensteund door een grotere groep die hetzelfde vindt als jij: 'Je kind wordt er een ander' norm scherp gesteld, namelijk dat het niet per se noodzakelijk is voor een kind van tien om een smartphone te hebben."

Maar dat de wetgever op dit soort persoonlijke vlakken ingrijpt, wijst dat dan niet op een gebrek aan autoriteit bij de ouders?

Van Petegem: "Dat vind ik te kort door de bocht. Als dingen toch lopen, als een kind bijvoorbeeld heel afhankelijk wordt van de smartphone, dan wordt in de praktijk vaak verwijtend naar de ouders gekeken. Dat ze niet streng genoeg zijn, hoor je dan. Maar een paar generaties geleden was die smartphone er niet, dus is het voor iemand van een andere generatie wel makkelijk praten. Door de opkomst van nieuwe technologieën komen er ook nieuwe uitdagingen bij voor ouders. Het probleem gewoon naar hen doorschuiven lijkt mij ook niet echt correct."

"Door nieuwe technologieën komen er uitdagingen bij voor ouders. Het probleem gewoon naar hen doorschuiven lijkt mij niet correct"

Stijn Van Petegem
Ontwikkelingspsycholoog (ULB)

Is het even onerlijk om te verwijzen naar hoe het vroeger was, genre: "Toen maakten onze ouders zich veel minder zorgen?"

Van Petegem: "Ja, want parallel aan dat voortschrijdend inzicht zitten we natuurlijk ook met een snel veranderende wereld. Het is makkelijk gezegd: 'Vroeger mochten wij toch gewoon op straat spelen, dus was makken ouders zich vandaag snel ongerust over?'. Maar de straat van vandaag is gewoon niet meer de straat van vroeger. En de straat is maar één voorbeeld. De wereld is zo veel complexer geworden, dus is het toch logisch dat ouders zich daar aan gaan aanpassen."

Vansteenkiste: "Als nieuwe inzichten aangeven dat we als samenleving of als ouders beter anders met onze kinderen omgaan, dan is dat voor mij geen signaal van overbescherming maar getuigt dat van een gezond aanpassingsvermogen in een complex veranderende samenleving. Hoe je je kind beschermt, wordt ingegeven door je angsten als ouder en de vraag of de wereld daadwerkelijk of in je eigen ogen een onveiligere plaats is dan vroeger. Zo'n beeld wordt ook in de hand gewerkt door media, die veel meer getuigen over incidenten als aanrandingen of pakweg fietsongevallen dan over positieve zaken. Omdat

informatie ook sneller circuleert en mondiaal wordt verspreid, weten we ook sneller wat er bijvoorbeeld in de VS gebeurt. Maar of deze perceptie van een onveiligere wereld met de realiteit overeenkomt, is natuurlijk een andere vraag. Ouders handelen volgens de risico's en gevaren die ze zelf zien en interpreteren, en dat lijkt me wel logisch."

Van Petegem: "Vergeet ook de economische onzekerheid niet. De kloof tussen arm en rijk wordt groter. Er is meer jobonzekerheid, en dat als ouders er toe aan om op schoolvakantie terug te kijken naar hun kinderen, zodat hun kind goed presteert, een goede opleiding kan volgen en een goed diploma haalt, om te kunnen overleven in een meer competitieve arbeidsmarkt."

Zijn ouders zelf ook geneigd tot overbescherming omdat ze meer druk ervaren om het goed te doen, om de perfecte ouders te zijn?

Van Petegem: "Dat is zo. Recent onderzoek wijst er bijvoorbeeld op dat ouders zich vandaag meer onzeker voelen over hun vaardigheden, dan als ouders er toe aan om 25 jaar geleden. De lat wordt veel hoger gelegd, en ze leggen ze ook hoger voor zichzelf. En als die vakliteratuur weten we dat die druk groter wordt, ouders meer controlerend of overbeschermend worden."

"Soms hoor je ke dat de toegenomen mentale moeilijkheden bij jongeren daar een gevolg van zijn. Denk aan *Generatie angst* of *Gen Z mis*, het boek van Jonathan Haidt. Zelf ben ik daar niet horders nilent van overtuigd. Volgens mij speelt vooral de onzekere wereld waarin we leven een meer rechtstreekse rol bij het ontstaan van mentale problemen."

Vorige week lasen we nog dat in een jaar tijd het aantal peuters in de kind psychologische hulp nodig heeft met bijna 50 procent is gestegen. Zo je dat ook kunnen zien als een teken van overbescherming?

Vansteenkiste: "Het hangt vooral samen met dat voortschrijdend inzicht. Vandaag durven we meer dan vroeger toe te geven dat niet alleen onze fysieke gezondheid maar ook onze mentale gezondheid belangrijk is. Een paar generaties geleden hing er toch meer taboe rond dat tweede."

Van Petegem: "De toegenomen bewustwording voor mentale gezondheid is inderdaad een factor. En we weten intussen dat vroeger ingrijpen positieve effecten op langere termijn heeft. Daarnaast heeft het zeker ook te maken met wat ik eerder zei: die hogere druk die ouders voelen en sterkere individuele verantwoordelijkheid voor de toekomst van hun kind."

Uiteindelijk komt het niet meer op de vaststelling dat kinderen daadwerkelijk meer dan vroeger afgeschermd worden van dingen die schadelijk zijn?

Van Petegem: "Ja, en dat is voor mij een positieve evolutie. Je kunt daar nederwag naar kijken, maar je kan ook stellen dat we als maatschappij een collectief plan hebben voor onze kinderen in deze complexere wereld. Als maatschappij heb je ook een taak en een verantwoordelijkheid om te zorgen voor de volgende generaties."

Lieve Van de Velde

Beautyfilters maken vrouwen knapper, vrolijker en dommer

TECHNOLOGIE Mooie mensen hebben altijd een stapje voor gehad. Het succes van online 'beautyfilters' hoeft dus niet te verbazen. Maar hun gebruik kent een schaduwzijde, vooral voor vrouwen. "Daar heb je de dubbele standaard weer."

Mensen op hun uiterlijk beoordeelen, is een oud gebruik. Plato zei het al: de kracht van het goede houdt zich schuil in het wezen van schoonheid. In de psychologie staat het fenomeen bekend als het halo-effect: mooie mensen hebben een halo van mooie sociale pluspunten. Ze zijn zogezegd eerlijker, sympathieker en professioneler.

"Beautyfilters versterken het stereotype dat vrouwen aantrekkelijk worden ze gelinkt aan een lagere intelligentie. Het is een omgekeerde win-winsituatie"

Chelly Maes
Onderzoeker
Mediapsychologie

Digitale schoonheid is inmiddels een eijfe. Zogenaamde beautyfilters maken iedereen mooier. Op sociale media zijn ze standaard aanwezig. Maar ook professionele communicatiekanalen als Teams en Zoom bieden filters aan die de gebruikers voorzien van een gladder en frisere blik. En toch

is het gebruik ervan geen goed idee, vooral niet voor vrouwen, zo blijkt uit Europees onderzoek gepubliceerd in een tijdschrift van *The Royal Society*. Het vooroordeel leeft dat vrouwen die beautyfilters gebruiken oneerlijk en minder intelligent zijn.

Altijd verloren

De cijfers van de Spaanse en Italiaanse wetenschappers laten zien hoe beautyfilters het halo-effect versterken, behalve voor vrouwen. 2.748 proefpersonen kregen ieder tien gezichten te zien, telkens met en zonder filter. De vooroordeelen spraken voor zich: met filter werden de gezichten als aantrekkelijker, sociaal en vrolijker beoordeeld. Digitaal opgesmukte mannen werden bovendien geklasserd als intelligent en betrouwbaar. Voor vrouwen waren er dus ook nadelen: zij werden gezien als minder slim en minder eerlijk. De onderzoekers besloten voorzichtig dat digitale beautyfilters genderstereotypen een boost geven.

"Daar heb je de dubbele standaard weer", zegt Chelly Maes, postdoctoraal onderzoeker in de mediapsychologie. "Beautyfilters versterken het stereotype dat vrouwen aantrekkelijk moeten zijn. Tegelijk worden ze gelinkt aan een lagere intelligentie. Het is een omgekeerde win-winsituatie. Vrouwen met een beautyfilter hebben altijd verloren. Zeker in een professionele context."

Offline realiteit

Chelly Maes, verbonden aan de KU Leuven, doet postdoctoraal onderzoek aan de Universiteit van North Carolina. "Adolescenten zijn bijzonder vatbaar voor de nadelen van beautyfilters. Maar ook volwassenen zijn niet immuun voor het effect van beautyfilters. De discrepantie tussen het geïdealiseerde online uiterlijk en de offline realiteit kan leiden tot ontevredenheid. Aantrekkelijke mensen hebben maatschappelijk altijd al een stapje voor gehad. De vraag is of die traditie moet aangepast worden met het gebruik van beautyfilters, met name in een werkcontext, waar mensen toch vooral op hun merites beoordeeld moeten worden in plaats van op hun uiterlijk."

Maes pleit daarom tegen het gebruik van een beautyfilter tijdens een sollicitatie of een online vergadering. "Zoomen is al fiefdend genoeg zonder filter. Deelnemers zitten willen nilent hun zelfbeeld te monitoren, wat de interactie niet ten goede komt. Filters maken het nog moeilijker."

Al in technologie spelen een belangrijke rol in de communicatie. "Het stelt ons voor nieuwe ethische uitdagingen", schrijven de onderzoekers. Beautyfilters zijn karretjes waarop oude vooroordelen doordringen in digitale contacten. Intelligente mensen moeten zich daar van bewust zijn, mannen zowel als vrouwen.

An Olaerts

Het gebruik van een beautyfilter tijdens een online sollicitatie wordt ontraden.
© The Royal Society